

UURAINEN

hyvä kunta ikääntyä

IKÄIHMISTEN HYVINVOINTIOHJELMA VUOSILLE 2021-2025

Sisällys

JOHDANTO.....	2
VANHUSPALVELULAKI.....	3
VÄESTÖRAKENTEEN KEHITYS IKÄRYHMITÄIN.....	5
TALOUDELLISET LÄHTÖKOHDAT.....	6
VALTAKUNNALLISET TAVOITTEET PALVELUILLE 2020-2025.....	6
UURAISTEN IKÄIHMISTEN PALVELUJEN VISIO 2025.....	8
UURAISTEN IKÄIHMISTEN PALVELUJEN STRATEGIA.....	8
HYVINVOINTISUUNNITELMAN STRATEGISET LINJAUKSET.....	8
PALVELUJEN NYKYTILA JA KEHITTÄMISTAVOITTEET.....	9
SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT.....	9
KOTIHOITO.....	9
TUKIPALVELUT.....	10
Ateriapalvelu.....	10
Turvapalvelu.....	11
Vaatehuolto.....	11
Kylvetyspalvelu.....	11
Päivätoiminta.....	11
Siivouspalvelut.....	11
OMAISHOITO.....	11
PALVELUOHJAUS.....	12
FYSIOTERAPEUTTI.....	12
ASUMISPALVELUT.....	12
Vuokra-asunnot.....	12
Lyhytaikaishoito, vuoroahoito.....	13
YMPÄRIVUOROKAUTINEN HOIVA.....	13
Tehostettu palveluasuminen.....	13
Pitkäaikainen laitoshoido.....	14
Saattohoito.....	14

Muistihoitotyö	14
TERVEYDENHUOLTOPALVELUT	15
Suun terveydenhoito	15
ELINYMPÄRISTÖ JA ASUMINEN	15
RYHMÄ-, KULTTUURI- JA LIIKUNTAPALVELUT	16
VANHUSNEUVOSTO	17
VAPAAEHTOISTOIMINTA	18
LÄHTEET	19

TYÖRYHMÄN JÄSENET

Mia-Riitta Allik

Jouko Nykänen

Satu Nieminen

Mariitta Kuitunen

Pauliina Kalenius

Mirkka Simonen

JOHDANTO

Uuraisten kunnan peruspalvelulautakunta asetti työryhmän ja heille tehtäväksi päivittää Ikäihmisten palvelustrategia vuosille 2015-2020. Ikäihmisten palveluja käsittelevä suunnitelma päivitettiin edellisen kerran vuonna 2014. Useat tuolloin esille nostetut asiat ovat toteutuneet, mutta kunnan palvelurakenteessa tarvittavat muutokset, ikäihmisten palvelujen valtakunnalliset tavoitteet sekä uudistunut lainsäädäntö edellyttävät kokonaisuutena suunnitelman perusteellisempaa uudistamista. Väestön ikääntyminen haastaa kuntaa pohtimaan aktiivisesti keinoja, joilla ikääntyneiden palvelut järjestetään vaikuttavasti, mutta myös taloudellisesti kestävästi. Nyt tarvitaan aitoa yhdessä tekemistä niin, että kehittämisessä ja päätöksenteossa otetaan aidosti huomioon myös iäkkäiden kuntalaisten tarpeet (Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi, STM julkaisuja 2013:11). Ikääntyvillä ihmisillä pitää iästä ja toimintakyvystä riippumatta olla mahdollisuus elää omanlaistaan hyvää elämää omissa yhteisöissään.

Kunnallisissa palveluissa painopiste on siirtymässä hoidosta fyysisen, henkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin aktiiviseen edistämiseen ja ongelmien ehkäisemiseen koko väestössä. Tämän tavoitteen tulee olla kunnassa eri sektoreiden ja hallintokuntien yhteinen (Kansallinen KASTE –ohjelma 2012–2015). Ikääntyneiden omia voimavaroja, omaa tekemistä ja toimintakykyä ylläpidetään varhaisella ja monipuolisella ehkäisevällä ja kuntouttavalla toiminnalla. Kotona asumista on mahdollista helpottaa esteettömillä ratkaisuilla sekä apuvälineitä ja uutta teknologiaa hyödyntämällä. Lisäksi kotona asumista voidaan tukea ammattitaitoisilla sosiaali- ja terveyspalveluilla. Sosiaalihuollon erilaisia asumispalveluja ja myös laitoshoidtoa on tarjolla niille, jotka eivät runsaidenkaan palvelujen tai omaishoidon turvin enää suoriudu päivittäisistä toiminnoistaan turvallisesti kotona.

Niinpä kädessäsi onkin nyt Uuraisten kunnan Ikäihmisten hyvinvointisuunnitelma vuosille 2021-2025. Sen ensisijaisena tavoitteena on edistää ikäihmisten

hyvinvointia laaja-alaisessa yhteistyössä. Visiona on uuraislaisten ikääntyneiden mahdollisuus toimia, vaikuttaa ja tehdä valintoja mahdollisimman aktiivisesti ja saada edelleenkin ikääntyä onnistuneesti omassa kotikunnassa. Keskeinen perusajatus on, että ikäihmisten hyvinvointi, elämän merkityksellisyys ja mahdollisuus osallistua yhteiskunnassa on kunnassa kaikkien yhteinen asia.

Ikäihmisten palveluilla tässä suunnitelmassa tarkoitetaan palveluja, jotka edistävät yli 75-vuotiaiden mahdollisimman itsenäistä suoriutumista ja toimintakykyä. Kunnallisia palveluja täydentämään tarvitaan tulevaisuudessa myös yksityisiä palveluntuottajia. Seurakunnan, vapaaehtoistoimijoiden, kulttuurin ja harrastus- ja osallistumismahdollisuuksien merkitys hyvinvoinnille on merkittävä. Palvelujen järjestämisen haasteena on, että kunta luo saumattoman kokonaisuuden ehkäisevistä palveluista aina pitkäaikaiseen hoitoon asti.

Uuraisten kunnan vision mukaan kunta on kasvava ja kehittyvä maaseutukunta tarjoten luonnonläheisen asuin ympäristön sekä joustavat ja toimivat peruspalvelut. Liikuntamahdollisuudet kunta näkee terveyden edistämiseen tärkeinä. Tämä suunnitelma on laadittu osaksi kunnan strategista suunnitelmaa. Suunnitelman työstämisessä ovat olleet mukana vanhuspalvelut, vanhusneuvosto ja poliittinen edustus. Asiantuntijana on tarvittavin osin ollut yhteiskuntatieteiden tohtori, gerontologi Riitta Räsänen.

VANHUSPALVELULAKI

Vanhuspalvelulaki on laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvuluista. Siinä määritellään kunnan yleiset velvollisuudet ja eri toimialojen yhteistyö ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemisessa (luku 2). Kunnan on laadittava suunnitelma toimenpiteistä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi.

Lain 5§:n mukaan suunnitelmassa on painotettava kotona asumista ja kuntoutumista edistäviä toimenpiteitä. Suunnitelma on laadittava osana kunnan strategista suunnittelua. Suunnitelman hyväksyy kunnanvaltuusto ja se on tarkistettava valtuustokausittain. Lain 5 §:n mukaan suunnitelmassa on:

1. arvioitava ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tilaa, ikääntyneelle väestölle tarjolla olevien palvelujen riittävyyttä ja laatua sekä ikääntyneen väestön palvelutarpeeseen vaikuttavia tekijöitä
2. määriteltävä tavoitteet ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä ikääntyneelle väestölle tarjottavien palvelujen määrän ja laadun kehittämiseksi.
3. määriteltävä toimenpiteet, joilla kunta vastaa edellä mainittujen tavoitteiden toteutumisesta sekä arvioitava voimavarat, jotka kunnassa tarvitaan toimenpiteiden toteuttamiseksi
4. määriteltävä kunnan eri toimialojen vastuut toimenpiteiden toteuttamisessa
5. määriteltävä, miten kunta toteuttaa yhteistyötä kunnassa toimivien julkisten tahojen, yritysten sekä ikääntyneitä väestöä edustavien järjestöjen ja muiden yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa.

Pykälissä 6-7 määrätään palvelujen riittävyyden ja laadun arvioinnista sekä palvelujen saatavuudesta ja saavutettavuudesta. Lain mukaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on vuosittain arvioitava iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien sosiaalipalvelujen riittävyyttä ja laatua keräämällä säännöllisesti palautetta palvelujen käyttäjiltä, heidän omaisiltaan sekä kunnan henkilöstöltä. Kunnan on myös koottava tiedot palveluihin käytetyistä taloudellisista resursseista sekä henkilöstön määrästä ja koulutuksesta. Palvelujen järjestämisestä korostetaan, että ne ovat ikääntyneen väestön saatavissa yhdenvertaisesti.

Vanhuspalvelulaki edellyttää suunnitelmallisuutta sekä asiakkaan osallisuuden ja vaikuttamisen mahdollistamista. Asiakkaalle tehdään hoito- ja palvelusuunnitelma, jossa asiakkaan oma näkemys palveluista tulee esille. Palvelusuunnitelmaa laadittaessa mukaan kutsutaan asiakkaan lisäksi omainen/edustaja. Asiakkaalle nimetään omahoitaja, jonka vastuulla on mm. hoito- ja palvelusuunnitelman laadinta ja

toteutuksen seuranta ja arviointi. Omahoitaja myös auttaa palvelujen hakemisessa ja saamisessa ja toimii yhdyshenkilönä suhteessa muuhun verkostoon.

VÄESTÖRAKENTEEN KEHITYS IKÄRYHMITTÄIN

Väestöennusteen mukaan 65-84 -vuotiaiden määrä kasvaa vuoteen 2040 mennessä maltillisesti. Sen sijaan iäkkäiden eli 85 vuotta täyttäneiden kuntalaisten määrä kasvaa voimakkaasti (Taulukko 1). Ennusteen mukaan heidän suhteellinen määränsä on jo yli kuusi prosenttia väestöstä vuonna 2040.

Taulukko 1. Uuraisten kunnan ikääntyneen väestön määrän kehitys vuosina 2019, 2025 ja 2040. (Lähde: Tilastokeskus, Uuraisten ikääntyneen väestön ikärakenteen kehitys vuosina 2020, 2025 ja 2040)

IKÄRYHMÄ	VUONNA 2020	VUONNA 2025	VUONNA 2040
65-74- vuotiaat	444	420	450
75-85- vuotiaat	217	320	370
yli 85-vuotiaat	75	90	240

Ikääntyvien uraislaisten hyvinvoinnista on vähän tutkimustietoa ja tilastointia.

TALOUDELLISET LÄHTÖKOHDAT

Yli puolet kuntien kustannuksista aiheutuu sosiaali- ja terveystalvveluista. Pienissä kunnissa kustannusten osuus on vieläkin suurempi. Uuraisilla osuus on 49,1 %. Vanhuspalveluiden %- osuus koko sosiaali- ja terveystalvveluiden kustannuksista on 24,3 %. Väestön ikääntyessä sosiaali- ja terveystalvvelujen menot tulevat kasvamaan.

Kotihoidon ja asumispalveluiden (hoivapalvelut) nettomenot kasvavat 6 prosentin vuotuisella kasvulla ja nykyisellä asiakasmäärällä ja toimintatavalla noin 119 000 eurolla vuodessa. Vuoteen 2025 mennessä kustannukset ovat kasvaneet 3 122 130 eurosta 3 598 130 euroon.

Väestöllinen huoltosuhde kuvaa ei-työikäisten lukumäärää (alle 15-vuotiaat ja yli 65-vuotiaat) suhteessa työikäisten lukumäärään. Työvoimasta poistuu kasvava joukko työikäisiä, kun vielä varsin suuret ikäluokat siirtyvät eläkkeelle. Uuraisten kunnassa huoltosuhde on hyvä.

VALTAKUNNALLISET TAVOITTEET PALVELUILLE 2020-2025

Sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen Kuntaliitto ovat antaneet iäkkäiden ihmisten palvelujen kehittämistä koskevan laatusuosituksen hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2017–2019. Laatusuositus korostaa mahdollisimman terveen ja toimintakykyisen ikääntymisen turvaamista, oikea-aikaisia ja monipuoliseen palvelujen tarpeen selvittämiseen perustuvia palveluja, palvelurakenteen muutosta avopalvelujen suuntaan, tarkoituksenmukaista henkilöstön määrää ja osaamista sekä johtamista. Terve ikääntyminen mahdollistaa osaltaan iäkkäiden täysivaltaisen osallistumisen yhteiskunnassa, parantaa heidän elämänlaatuaan ja vaikuttaa suoraan sosiaali- ja terveystalouden tarpeeseen, joka puolestaan vaikuttaa kunnan talouden kestävyYTEEN.

Laatusuosituksesta on tulossa päivitetty versio, jonka keskeiset sisällöt ovat iäkkäiden toimintakyvyn edistäminen, vapaaehtoistyön lisääminen, digitalisaation ja teknologioiden hyödyntäminen, asumisen ja asuinympäristöjen kehittäminen sekä yhdenvertaisten, paremmin koordinoitujen ja taloudellisesti kestävien palvelujen kehittäminen ja lisääminen. Hallitus on linjannut, että iäkkäiden henkilöiden palvelut uudistetaan kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa valmisteltiin mm. ympärivuorokautisen hoidon henkilöstömitoitusta koskevat säädösmuutokset. Nyt lausunnolla ovat toisen vaiheen ehdotukset monimuotoisen asumisen ja palvelujen kehittämisestä, kotiin annettavien palvelujen riittävyyden ja laadun parantamisesta sekä palvelujen seurannan tehostamisesta.

Ikääntyneelle väestölle suunnattuja palveluja ohjaa laaja lainsäädäntö, jossa keskeinen on ns. vanhuspalvelulaki (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalousta/ 28.12.2012/980). Uudistettu laki tuli voimaan 1.10.2020. Henkilöstömitoituksessa otetaan huomioon välitöntä asiakastyötä tekevä

henkilöstö, eli ei tukipalveluja suorittavia henkilöitä, vaan niihin on varattava erillinen resurssi.

Vanhuspalvelulakiin on lisätty myös säännös palvelutarpeen selvittämisessä ja arvioinnissa käytettävästä kansallisesti yhtenäisestä seuranta- ja arviointijärjestelmästä. RAI-arviointivälineistö yhtenäistää palvelutarpeiden arviointia ja tukee palvelujen laadun kehittämistä. Kunnan on käytettävä RAI-arviointivälineistöä iäkkään henkilön toimintakyvyn arvioinnissa, jos iäkäs henkilö tarvitsee säännöllisesti annettavia sosiaalipalveluja. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos huolehtii siitä, että vuonna 2023 kunnilla on maksutta käytettävissä RAI-arviointivälineistö ja koulutusta välineistön käyttöön.

Henkilöstömitoitus nousee asteittain. Lain tultua voimaan 1.10.2020, siinä määritelty henkilöstömitoitus on 0,5 työntekijää asiakasta kohti. Vuoden 2021 alusta henkilöstömitoituksen on oltava vähintään 0,55 ja vuoden 2022 alusta vähintään 0,6 työntekijää asiakasta kohti. Siirtymäaika päättyy 1.4.2023, jolloin henkilöstömitoitus vähintään 0,7 työntekijää asiakasta kohti tulee täysimääräisesti voimaan.

UURAISTEN IKÄIHMISTEN PALVELUJEN VISIO 2025

Uuraisilla on hyvä elää, asua ja ikääntyä.
--

UURAISTEN IKÄIHMISTEN PALVELUJEN STRATEGIA

- ✓ Uuraisten kunta kannustaa ja tukee omatoimisuuteen ja yhteisöllisyyteen
- ✓ Ikäihmisten tarvitsemat palvelut ovat saavutettavissa, oikea-aikaisia ja laadukkaasti tuotettuja.

HYVINVOINTISUUNNITELMAN STRATEGISET LINJAUKSET

Hyvinvointisuunnitelma perustuu kokonaisnäkemykseen ikääntyneiden palveluiden nykytilasta ja tulevaisuuden tarpeista Uuraisten kunnassa. Terveiden ja toimintakyvyn edistämiseksi, riittävästi kotona asumista tukevilla palveluilla sekä tarvittavilla asuntojen muutostöillä mahdollistetaan ikääntyvien ihmisten mahdollisimman itsenäinen ja omatoiminen elämä omassa kodissa. Myös palveluasumista on kehitettävä systemaattisesti ja terveyskeskussairaalassa hoidetaan ainoastaan lääketieteellistä hoitoa tarvitsevat ikäihmiset.

Kansallisella tasolla tavoitteena on, että 75vuotiaista asuu 91-92 % itsenäisesti kotona. Uuraisilla tavoitetaso on 91 %. Tällä hetkellä Uuraisilla asuu kotona 86,6 % yli 75-vuotiaista asukasta.

Oheisessa taulukossa on tavoitetasot palveluille määriteltynä.

PALVELU	UURAISTEN TILANNE VUONNA 2020	KANSALLINEN TAVOITE
Säännöllisen kotihoidon asiakkaana	86.60%	91 %
Omaishoidon tuen saajana	3% (9 as), 4% (12 as)	6 %
Tehostetun palveluasumisen tai pitkäaikaishoidon asiakkaana	13.4% (= 39as)	9 % (yhteensä)

PALVELUJEN NYKYTILA JA KEHITTÄMISTAVOITTEET

SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT

KOTIHOITO

Kotihoidolla tarkoitetaan palvelukokonaisuutta, johon sisältyvät kotisairaanhoido, kotipalvelu ja kotihoidon tukipalvelut. Kotihoitohenkilöstö vastaa asiakkaiden

koteihin tehtävistä kotikäynneistä. Kotihoidon tavoitteena on tukea ja auttaa asiakkaan omatoimista selviytymistä kotioloissa niin pitkään kuin se inhimillisesti katsoen on tarkoituksenmukaista. Palvelujen tarve arvioidaan yhteistyössä asiakkaan, omaisten, kotihoidon henkilökunnan ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Arvioinnin jälkeen asiakkaalle laaditaan yksilöllinen hoito- ja palvelusuunnitelma. Kotiin järjestettävien/tuotettavien palveluiden perusteena on asiakkaan todellinen avun tarve. Palvelujen suunnittelussa tulee huomioida asiakkaan oma tekeminen ja voimavarat ja kannustaa niiden käyttöön. Kotihoito toimii klo 6-21 välisenä aikana. Hoidon- ja palvelun tarpeen arvioinnin työkaluina käytetään toimintakykyä arvioivia mittareita.

Vuonna 2020 kotihoidon asiakkaiden lukumäärä on vaihdellut 39-50 asiakkaan välillä.

Kotihoito kohdentuu ikäihmisiin ja niihin alle 65-vuotiaisiin, joilla on erityinen tuen tarve. Kotihoitoon on laadittu peruspalvelulautakunnassa vahvistetut myöntämiskriteerit. Kotihoidon palvelut kohdennetaan paljon hoivaa ja apua tarvitseville ja vähemmän apua tarvitsevat ohjataan tarvittaessa kevyempiin palveluihin tai yksityisten palvelujen piiriin. Säännöllisestä ja jatkuvasta kotihoidosta peritään asiakasmaksulain mukainen kuukausimaksu, jonka perusteena ovat asiakkaan tulot ja palvelujen määrä. Tilapäisestä kotihoidosta peritään käyntikohtainen maksu.

Vuonna 2020 säännöllisen kotihoidon piirissä olla pitäisi tavoitteen mukaan 50-54 ikäihmistä. Määrä on tällä hetkellä 43. Kotihoitoa tarvitsevien asiakkaiden määrä tulee kasvamaan. Kasvu on osittain kompensoitavissa tehostamalla kotihoidon kohdentamista ja lisäämällä tuottavuutta.

Kehittämistavoitteet:

1. lisätään teknologian hyödyntämistä
2. mietitään ja kehitetään uusia toimintatapoja kotihoitoon (mm. lääkkeenjako, tiimityön kehittäminen)

Hyvinvointia edistävät kotikäynnit suunnataan 75 vuotta täyttäneille henkilöille, joilla ei vielä ole kotihoidon palveluja. Kotikäynnit ovat vapaaehtoisia ja maksuttomia.

TUKIPALVELUT

Ateria-, turva-, vaatehuolto-, kylvetys- ja päivätoimintapalvelut sekä omaishoidontuki ovat kotona selviytymisen tueksi tarjottavia tukipalveluja.

Ateriapalvelu

Ateriapalvelua ostava asiakas saa ruoan kotiin kuljetettuna ja itse määrittämällään taajuudella (päivittäin/muutamia kertoja viikossa). Asiakkailta on myös mahdollisuus käydä ruokailemassa Kuukankodin palvelukeskuksessa. Kuljetuksesta vastaa kunnan oma, kokoaikainen työntekijä, autonkuljettaja.

Turvapalvelu

Asiakas ostaa turvpuhelimien ja hälytysten vastaanottopalvelun yksityiseltä palveluntuottajalta (Stella Oy), joka toimii ympärivuorokautisesti. Auttajahoina hälytyksen tullessa on ikäihmisen lähipiiri tai Kuukankoti. Vuoden 2020 lopulla kehitettiin varallaolojärjestelmä klo 21.30-06.00 väliselle ajalle, johon Kuukankodin hoitajat osallistuvat. Turvapuhelinhälytykset vastaanotetaan Kuukankodilla ja sieltä hälytetään varalla oleva hoitaja turvpuhelinikäynnille.

Vaatehuolto

Kuukankodin palvelukeskuksen pesulassa pestään tukipalveluna kotihoidon palveluiden piirissä olevan vanhusväestön pyykkiä. Pesula huolehtii myös palveluasumisen ja pitkäaikaisasiakkaiden pyykit. Pesulassa pestään myös henkilökunnan vaatteet. Pesulassa on oma, vakituinen työntekijä.

Kylvetyspalvelu

Kuukankodin palvelukeskuksessa Rinteelässä ja Rivikuukan vanhustentalossa on mahdollisuus saada kylvetyspalvelua. Yleisimmin kylvetyspalvelu sisältyy päiväkeskuspäivään tai muuhun kotihoitoon. Saunapäivinä on mahdollisuus saada myös kuljetus.

Päivätoiminta

Päivätoiminnan kokonaisvaltaisen uudistamisen tavoitteena on tukea kotona asuvia ikäihmisiä ja heidän omaisiaan sekä tarjota virikkeellistä ja kuntouttavaa yhdessäoloa ja sosiaalisia kontakteja. Päivätoiminta kokoontuu kolmena päivänä viikossa Rivikuukan tiloissa. Toimintapäivät ovat maanantai, torstai ja perjantai. Maanantai on suunniteltu muistisairaille asukkaille. Tarvittavat kuljetukset päivätoimintaan järjestetään oma autonkuljettajan toimesta. Tavoitteena on laajentaa päivätoimintaa neljälle -viidelle arkipäivälle viikossa.

Kutsutaksi

Ikäihmisen asiointi- ja liikkumismahdollisuuksia tuetaan kutsutaksiperiaatteella toimivalla asiointiliikenteellä, joka mahdollistaa asioinnin sivukyliltä keskustaan yhtenä päivänä viikossa.

Siivouspalvelut

Ikäihmisten on mahdollista ostaa itse tukipalveluna siivouspalvelua paikallisilta yrittäjiltä.

OMAISHOITO

Omaishoidolla tarkoitetaan ikäihmisen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotiooloissa, omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Omaishoidon tuki on kokonaisuus, joka muodostuu hoidettavan tarvitsemista palveluista sekä omaishoitajalle annettavasta hoitopalkkiosta ja vapaasta. Hoitopalkkion suuruus määräytyy hoidon vaativuudesta ja sitovuudesta ja se on veronalaista tuloa. Omaishoitajat ovat tapaturmavakuutettuja ja heillä on lakisääteinen oikeus kolmeen vapaapäivään kuukaudessa.

Omaishoito on ollut edellisen vanhuspalvelustrategian kehittämiskohteena. Omaishoidon tukea on saanut vuoden 2020 aikana 12-8 omaista. Kansallinen tavoite 6% tarkoittaisi vuosittain 18 omaishoidon tuen piirissä olevaa. Vuonna 2019 omaishoidon tuen piirissä oli 11-14 omaista.

PALVELUOHJAUS

Palveluohjaus on sisällytetty vanhustyönjohtajan ja vastaavan sairaanhoitajan toimenkuvaan. Asiakkaan luokse on tehty tarvittaessa palvelutarpeen arviointikäynti, jonka on toteuttanut sairaanhoitaja, fysioterapeutti ja vanhustyönjohtaja keskinäisellä työnjaolla.

Palveluohjaajan vakanssi on perustettu vuonna 2020. Palveluohjaaja kartoittaa asiakkaan voimavaroja ja tuen tarvetta ja hänen omaa toimintakykyään tuetaan eri keinoin ja tukiverkostoin. Palveluohjaaja jakaa tietoa ja opastusta ikääntyneille tarkoitetuista palveluista ja etuuksista. Opastusta on saatavilla esim. seuraaviin kysymyksiin: asuminen, mitä kotihoidon palveluja on saatavilla, miten hakeudutaan eri palvelujen piiriin, miten täytetään eläkkeensaajan hoitotukihakemus ym. etuudet, liikunta-, harrastus- ja virikemahdollisuuksista, eläkejärjestöistä sekä muista ikäihmisille tärkeistä asioista. Palveluohjaaja toimii yhteistyössä kotihoidon henkilöstön kanssa. Hän arvioi säännöllisesti jo kotihoidon palveluiden piirissä olevan asiakkaan palvelun tarvetta ja ohjaa muuttuneen palvelutarpeen mukaisesti asiakkaita. Palveluohjaaja on säännöllisesti yhteydessä sairaalaan tai terveyskeskukseen ja ohjaa asiakkaita oman kunnan palveluihin. Jos kyseessä on siirto oman kunnan palveluasumisen lyhytaikaishoitoon, toimii palveluohjaaja siirron organisoijana.

FYSIOTERAPEUTTI

Fysioterapeutti on aloittanut toimintansa tammikuussa 2020. Fysioterapeutti toimii sekä kotihoidon että asumispalveluiden fysioterapeuttina. Hänelle kuuluu myös henkilökunnan ergonomiakoulutus ja ohjaus.

ASUMISPALVELUT

Vuokra-asunnot

Kunnassa on kaksi vanhustentaloa: Uuraisten Vuokratalot Oy:n omistama Iltala (16 vuokra-asuntoa) ja Uuraisten vanhustentaloyhdistys Oy:n omistama Rivikuukka (21 vuokra-asuntoa). Talot ovat tavallisia vuokra-asuntoja. Niihin hakeminen ja niissä

asuminen noudattaa kunnan vuokra-asunnoissa voimassa olevia periaatteita. Asukasvalinnoissa huomioidaan hoidon ja palveluiden tarve. Lähivuosina tarvitaan uudisrakentamista sekä mahdollisesti myös asumispalvelun ostamista yksityiseltä palveluntuottajalta.

Kehittämistavoite:

- pidetään aktiivisesti tietoa yllä asumispalveluiden tilanteesta ja informoidaan peruspalvelulautakuntaa asumispalveluiden tarpeiden muutoksista

Lyhytaikaishoito, vuoroahoito

Lyhytaikaista hoitoa annetaan palveluasumisena Kuukankodin palvelukeskuksen Ruskolassa. Käytettävissä olisi jopa 18 lyhytaikaista paikkaa niille kotihoidon asiakkaille, jotka tarvitsevat lyhytaikaista kuntouttavaa hoitojaksoa kotona asumisen tueksi, sairaalasta kotiutumisen jatkohoidoksi tai omaishoitajan vapaan vuoksi. Hoitojakso voi olla myös vuoroahotona kotona asumisen tukena suunnitellusti. Vuorohoidolla tuetaan kotona selviytymistä, mikä vähentää laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarvetta. Lyhytaikaishoitoa ja vuoroahitoa tarvitsevien asiakkaiden määrä on lisääntynyt kotona asuvien ja hoidettavien määrän kasvun myötä suunnitellusti.

Kehittämistavoite:

- lyhytaikaishoidon kehittäminen vaihtuvaa tarvetta vastaavaksi
- mahdollisimman saumaton yhteistyö terveyskeskussairaalan ja Sairaala Novan kanssa asukkaiden jatkohoitoon siirtymisestä
- hoitajien määrä ja osaamisen vastaa lyhytaikaishoidettavien hoidon vaativuuden tasoa

YMPÄRIVUOROKAUTINEN HOIVA

Tehostettu palveluasuminen

Tehostettu palveluasuminen on tarkoitettu niille vanhuksille, jotka eivät rajoittuneen toimintakykynsä vuoksi selviydy enää itsenäisesti omassa kodissaan, vaan tarvitsevat

ympäri vuorokautisesti toisen henkilön apua ja hoitoa. Asunnot ovat pienasuntoja, joissa on mahdollista huomioida asukkaan fyysisen toimintakyvyn rajoitteet sekä erilaisten apuvälineiden käyttö. Asukkaiden käytössä on yhteisiä tiloja. Turvapuhelin- ja palohälytysjärjestelmä kuuluvat palveluasuntoihin. Kuormitusaste on ollut 93-yli 100% vuonna 2020.

Pienkodit:

Rinteelä: 18 asuntoa

Koivula: 8 asuntoa (ryhmäkoti)

Ruskola: 18 asuntoa, joista 8 asuntoa yhteisellä WC:llä

- intervallihoitoon on mahdollista ottaa samaan aikaan 10 -18 asukasta

LAAJENNUS/LISÄPAIKAT: Seurala, jossa kaksi intervalli/lyhytaikaishoidon paikkaa

Väestömäärän kehitys ja tehostetun palveluasumisen määrän kehitys:

Taulukko X: Henkilöstömäärän kehitystarpeet ympärivuorokautisessa hoidossa

Vuosi 2020	Vuosi 2021	Vuosi 2022	Vuosi 2023
mitoitus 0,5	mitoitus 0.55	mitoitus 0.6	mitoitus 0,7

Valtakunnallisena tavoitteena on, että 6-7 prosenttia 75 vuotta täyttäneistä on asumispalveluiden asiakkaita vuonna 2025. Näillä luvuilla on asumispalvelujen paikkatarve 26 (6%)-29 (7%) paikkaa. Kun lukuun otetaan mukaan vuorohoitopaikat ja alle 75-vuotiaiden tarvitsemat paikat, on paikkatarve 40 paikkaa. Tämä sisältää 10 intervallihoidon paikkaa ja yhden alle 75-vuotiaiden paikan.

Pitkäaikainen laitoshoido

Kuukankodin palvelukeskuksen Ruskolassa on **5-6** paikkaa pitkäaikaista laitoshoidoa tarvitseville kuntalaisille. Pitkäaikaishoitopaikkojen säilyttäminen ja lyhytaikaisten hoitopaikkojen lisääminen mahdollistavat sen, ettei uuraslaisia ikäihmisiä ole jonottamassa jatkohoito- tai pitkäaikaishoitopaikkaa sairaalassa.

Saattohoito

Saattohoidossa kuoleva ihminen saa tarvitsemansa hoidon ja tuen omassa kodissaan, palvelukodissa tai terveyskeskuksen vuodeosastolla yksilöllisen tarpeensa mukaisesti. Kuolevaa ihmistä, hänen omaisiaan ja läheisiään tukee ammattihenkilöstön lisäksi seurakunta ja vapaaehtoistoimijat.

Muistihoitotyö

Muistihoitajan tehtävät on sisällytetty sairaanhoitajan tehtäviin.

Kehittämistavoite

- Lisätään muistihoitotyön osaamista koko hoito- ja palveluketjussa.

TERVEYDENHUOLTOPALVELUT

Ikäihmiset käyttävät samoja terveydenhuollon palveluja kuin muutkin kuntalaiset. Yhteistyötä vastaanottojen, kotihoidon ja osastojen kesken on kehitetty, mikä näkyy vähäisinä sairaalapäivinä ja nopeina sairaalasta siirtoina.

Ikääntyneillä on enenevässä määrin mielenterveys- ja päihdeongelmia. Mielenterveysseura kehottaakin terveydenhuoltoa kiinnittämään huomiota iäkkäiden asiakkaitten mielen tukemiseen.

Muistisairaiden määrä lisääntyy merkittävästi myös Uraisilla. Muistisairaus lisää avuntarvetta ja pysyvään ympärivuorokautiseen hoitoon joutumisen riskiä. On arvioitu, että vuonna 2020 neljällä prosentilla 65–74 -vuotiaista on keskivaikea dementia. 75–84-vuotiaista tauti on 11 prosentilla ja yli 85-vuotiaista jo 35 prosentilla (terve.fi).

Tällä hetkellä Uuraisten kunnassa arvioidaan olevan 55 muistisairausdiagnoosin saanutta henkilöä. Väestöennusteeseen suhteutettuna on kunnassa vuonna 2025 noin 67 yli 75-vuotiasta keskivaikeaa dementiaa sairastavaa henkilöä.

Myös liiallisen päihteiden käytön aiheuttama dementia on lisääntymässä. Muistisairauden varhaisella toteamisella, varhain aloitetulla lääkityksellä sekä ikääntyneen ja omaisten asianmukaisella neuvonnalla ja tuella voidaan hidastaa sairauden kulkua, parantaa sairastuneen itsenäistä selviytymistä kotona sekä lykätä siirtymistä pysyvästi hoitoon kodin ulkopuolelle.

Suun terveydenhoito

Suun ja hampaiston terveydentilalla on huomattava merkitys ikääntyvien hyvinvointiin.

ELINYMPÄRISTÖ JA ASUMINEN

Uuraisten kunnan ikärakenne muuttuu vauhdilla. Kunnan on kyettävä mukautumaan laajasti entistä iäkkäämpien kuntalaisten tarpeisiin ja tuettava mahdollisimman terveen ja toimintakykyisen ikääntymisen turvaavia toimia. Myös toimivia liikenne- ja palveluratkaisuja tarvitaan tukemaan mahdollisuuksia asiointiin ja sosiaalisten suhteiden ylläpitoon. Ikäihmisen asiointi- ja liikkumismahdollisuuksia tuetaan kutsutaksiperiaatteella toimivalla asiointiliikenteellä, joka mahdollistaa asioinnin sivukyliltä keskustaan yhtenä päivänä viikossa.

Asuin ympäristön ratkaisut, asunnon turvallisuus ja varustetaso, lähipalvelut sekä osallistumista ja asiointia varten toimivat liikennejärjestelyt tukevat kaikenikäisten omatoimisuutta, laajentavat elinpiiriä ja ylläpitävät hyvää elämänlaatua. Itsenäistä liikkumista edesauttaa ympäristön esteettömyys ja liikenneturvallisuus, jotka hyödyttävät kaikkia kuntalaisia. Tutkimusten mukaan rakennetun ympäristön ja liikenteen esteettömyys sekä yleisten palvelujen saavutettavuus lisäävät asukkaiden hyvinvointia ja siten vähentävät sosiaali- ja terveystalouden tarpeita ja kustannuksia. Ympäristön ja liikennevälineiden esteettömyys on tärkeä osa liikkumisen edistämistä ja osallisuuden tukemista. Julkisessa rakentamisessa on huomioitu esteettömyyttä parantavia tekijöitä. Katurakentamisessa tulee huomioida esimerkiksi reunakivien viistäminen apuvälineillä kulkemisen helpottamiseksi.

Kehittämistavoitteet

- Esteettömyyden huomioiminen ympäristö- ja liikennesuunnittelussa
- Ikääntymisen huomioiminen korjaus- ja uudisrakentamisessa
- Kuljetuspalvelujen kehittäminen
- Yleisten palvelujen saavutettavuus

Kaatumisen pelko on suurimpia ikäihmisten pelkoja. Esimerkiksi jalkakäytävien hiekoitus, aeraus ja jäisten muhkuroiden poisto mahdollistavat ikäihmisten omatoimisen liikkumisen kaikkina vuoden aikoina.

RYHMÄ-, KULTTUURI- JA LIIKUNTAPALVELUT

Kulttuuritoimen tapahtumia suunnitellaan ja toteutetaan kaikenikäisille kuntalaisille. Uuraisten kunnan vapaa-aikatoimi järjestää kuntalaisille suunnattuja kulttuuritapahtumia. Osa tapahtumista voidaan tuottaa yhdistysten tai järjestöjen kanssa. Ryhmätoiminnan tavoitteena on tavoittaa eri kohderyhmiä ja lisätä yhteisöllisyyttä (mm. ukkokerho, kimppakävely, seniorikahvila, palvelupäivät ym). Yhteistyötä tehdään myös esim. Uuraisten seurakunnan, kyläyhdistysten, SPR:n, Uuraisten Marttojen ja Uuraisilla toimivien eläkeläisjärjestöjen kanssa.

Kehittämistavoitteet

- Kolmannen sektorin toiminnan tukeminen ja yhteistyön kehittäminen
- Elinikäisen opiskelun mahdollisuuksien edistäminen esimerkiksi kansalaisopisto, Uuraisten Martat, Ikääntyneiden yliopisto
- Liikunta- ja hyvinvointipalvelujen kehittäminen ja käytön tukeminen, esimerkiksi Senioripuisto/ulkokuntosali
- kuntosalitoiminnan kehittäminen
- Hoitohenkilökunnan kouluttaminen ottamaan liikuntaneuvonta ja -ohjaus paremmin osaksi hoito- ja palvelusuunnitelmaa
- Esteettömien tapahtumien järjestäminen

VANHUSNEUVOSTO

Kunnan on asetettava ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksien varmistamiseksi vanhusneuvosto ja huolehdittava sen toimintaedellytyksistä (ns. Vanhuspalvelulaki). Neuvostolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden, elinympäristön, asumisen, liikkumisen tai päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen tai ikääntyneen väestön tarvitsemien palvelujen kannalta.

Vanhusneuvosto on toiminut Uuraisilla vuodesta 2013 alkaen yhdistettynä vanhus- ja vammaisneuvostona. Sen tavoitteena on edistää viranomaisten, yksittäisten

kuntalaisten ja järjestöjen yhteistoimintaa sekä ikäihmisten osallistumista ja vaikuttamista omien asioiden hoitoon sekä päätöksentekoon. Vanhusneuvoston tulee toimia linkkinä ikäihmisten, viranomaisten, järjestöjen ja muiden toimijoiden välillä sekä vahvistaa ikäihmisten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia heitä koskevissa asioissa. Vanhusneuvostolla ei ole asioiden hoitamisessa itsenäistä päätösvaltaa, mutta se voi tehdä erilaisia esityksiä ja aloitteita sekä antaa pyydettäessä lausuntoja ikäihmisiä koskevissa asioissa. Vanhusneuvostossa on kuusi jäsentä ja sekä varajäsentä. Yksi neuvoston jäsen toimii puheenjohtajana. Vanhustyön johtaja toimii neuvoston sihteerinä. Neuvostoon valitaan uudet jäsenet neljän vuoden välein.

Kehittämistavoitteet

- Ikäihmisten edustajana toimiminen ja lausuntojen antaminen ikäihmisiä koskevissa asioissa
- Palvelujen suunnitteluun ja elinympäristön kehittämiseen osallistuminen
- Palvelujen laadun ja vaikuttavuuden seuraaminen
- Vanhusneuvoston jäsenten kouluttaminen kunnan toimialueisiin ja asioihin
- Toimintaedellytysten luominen, mm. määräraha ja tiedonsaanti
- Vanhusneuvoston tunnettavuuden ja arvostuksen lisääminen

VAPAAEHTOISTOIMINTA

Vapaaehtoistyö täydentää julkisia palveluja. Seurakuntien vapaaehtoistyö tarjoaa mahdollisuuden toimia auttamistehtävissä. Vapaaehtoisten kouluttaminen, kiittäminen ja työnohjaaminen ovat tärkeitä. Järjestöillä ja vapaaehtoistyöllä on keskeinen rooli kunnan yhteistyökumppanina.

Vapaaehtoistyö on tärkeä osa auttamistyötä. Vapaaehtoiset toimivat ystävinä ja tukihenkilöinä. He voivat olla ulkoilu- ja juttukavereita, ryhmien ja kerhojen ohjaajia. Lisäksi he voivat toimia myös kertaluontoisissa auttamistehtävissä. Kuukankodin isoissa ja pienissä tapahtumissa vapaaehtoiset ovat olleet korvaamaton apu esim. kuljetustehtävissä juhlapaikalle, juhlien eri toimintojen vetäjinä tai esiintyjinä.

Kehittämistavoitteet

- Yhteistyön lisääminen eri toimijoiden välillä
- Henkisen ja hengellisen toimintakyvyn huomioiminen osana toimintakykyä
- Vapaaehtoistyön tukeminen ja edistäminen

Päiväkeskuksista vastaava toiminnanohjaaja toimii vapaaehtoisten koordinoinnista vastaavana. Vuodelle 2021 on suunnitteilla vapaaehtoisten kouluttamisjakso. Vapaaehtoiisiin pidetään säännöllisesti yhteyttä ja heille järjestetään yhteisiä tapaamisia kerran vuodessa.

LÄHTEET

Ikäihmisten palvelujen laatusuositus, STM julkaisu ja 2017 ja luonnos 2020.

Kansallinen KASTE -ohjelma 2012–2015

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali -ja terveyspalveluista 980/2012.